

ECRI

European Commission against Racism and Intolerance
Commission européenne contre le racisme et l'intolérance

CRI (98) 46
Version bulgare
Bulgarian version

ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ СРЕЩУ РАСИЗМА И НЕТОЛЕРАНТНОСТТА

ДОКЛАДИ ПО СТРАНИ

ДОКЛАД ЗА БЪЛГАРИЯ

15 юни 1998

COUNCIL OF EUROPE CONSEIL DE L'EUROPE

Посетете нашата Интернет страница www.coe.int/ecri

Въведение

Европейската комисия срещу расизма и нетолерантността (ЕКРН) е създадена през 1994 г. по инициатива на Първата среща на високо равнище на държавните и правителствени ръководители на държавите-членки на Съвета на Европа за борба срещу нарастващите проблеми с расизма, ксенофобията, антисемитизма и нетолерантността, застрашаващи човешките права и демократичните ценности в Европа. Членовете на ЕКРН са избрани заради доказаната им компетентност по въпросите, свързани с расизма и нетолерантността.

Задачата, възложена на ЕКРН, е да направи преглед на законодателствата, политиката и другите мерки за борба с расизма, ксенофобията, антисемитизма и нетолерантността в страните членки и тяхната ефективност, да предложи по-нататъшни мерки на местно, национално и европейско ниво, да формулира общи препоръки за политиката на държавите-членки и да проучи приложимите международни правни инструменти с оглед на тяхното укрепване, когато е необходимо.

Една от дейностите на ЕКРН за изпълнение на нейната мисия са докладите по страни, включващи анализ на положението във всяка държава-членка с оглед изготвянето на полезни конкретни предложения за техните правителства.

Процедурата, възприета за изготвянето на докладите по страни, е както следва:

- a. Предварителното събиране на информация и изготвянето на текстовете на първоначалните редакции на докладите се извършва в малки работни групи на ЕКРН. Източниците на предварителна информация са най-разнообразни, включително отговорите на правителствата на разпратена от ЕКРН анкета, информация от съответните национални членове на ЕКРН, информация за националните законодателства, събрана за ЕКРН от Швейцарския институт по сравнително право¹, информация от международни и национални неправителствени организации, различни публикации и медиите.
- b. ЕКРН проучва и обсъжда предварителния доклад за всяка страна на пленарно заседание и приема проекто-доклад.
- c. Докладът се изпраща на съответното правителство за осъществяване на конфиденциален диалог, посредством национален агент за връзка, назначен за тази цел от правителството. Проектно-докладът се преразглежда и може да се ревизира в светлината на коментарите на последния.

¹ Докладът, изготвен от Швейцарския институт (CRI (97) 38), който обхваща релевантното законодателство в страните-членки на Съвета на Европа, може да се получи от Секретариата на ЕКРН.

- d. След това докладът се приема в окончателния си вид на пленарно заседание на ЕКРН и посредством Комитета на министрите на Съвета на Европа се изпраща на правителството на въпросната страна. Два месеца след предаването му докладът се публикува, освен в случай, че правителството на съответната страна поиска изрично да не се публикува.

Първата поредица от докладите по страни на ЕКРН беше публикувана през септември 1997 г., а втората - през март 1998 г.². Третата поредица доклади по страни беше предадена на правителствата на съответните страни през април 1998 г. и сега се публикува³.

Следващият доклад съдържа анализа и предложенията на ЕКРН за България.

Трябва да се има предвид, че ЕКРН извършва проучванията си по страни, като изготвя доклади за всичките четиридесет държави-членки на Съвета на Европа. Третата поредица доклади, чиято процедура приключи през април 1998, ще бъде последвана от нови поредици през 1998 г. за останалите страни-членки. Редът на изготвянето им е без значение, като се изключи фактът, че това са първите завършени доклади. Намерението е до края на 1998 г. да бъдат изготвени доклади за всички страни.

Публикуването на този доклад е началото на постоянен активен процес на обмен между ЕКРН и властите на държавите-членки за намиране на решения на проблемите с расизма и нетолерантността, пред които е изправена Европа. ЕКРН ще бъде благодарна за всеки принос на неправителствени и други организации, работещи в тази област, за да бъде работата и възможно най-конструктивна и полезна.

* * *

За повече информация за работата на Европейската комисия срещу расизма и нетолерантността и за другите дейности на Съвета на Европа в тази област, обърнете се към:

**Secretariat of ECRI
Human Rights Directorate
Council of Europe
F-67075 STRASBOURG Cedex
Tel.: +33 (0) 3 88 41 29 64
Fax: +33 (0) 3 88 41 39 87
E-mail: combat.racism@coe.int**

² Първите две поредици включват докладите за Белгия, Чехия, Финландия, Германия, Гърция, Унгария, Исландия, Ирландия, Лихтенщайн, Литва, Люксембург, Малта, Норвегия, Полша, Сан Марино, Словения и Швейцария.

³ Докладите за България, Франция, Италия, Холандия, Португалия и Словакия.

ДОКЛАД ЗА БЪЛГАРИЯ⁴

Въведение

Подобно на други страни от Централна и Източна Европа, България понастоящем се намира в период преход и на социални, икономически и културни промени. Икономическите трудности са особено тежки, с нарастваща безработица и престъпност. Все пак обнадеждаващ е фактът, че в последно време демократичните реформи и преходът към пазарна икономика като че ли се ускоряват.

Проблемите, пред които е изправена България що се касае до расизма и нетолерантността и начините, по които се справя с тях, трябва, следователно, да се разглеждат в този контекст. Нещо повече, неотдавнашната изолираност на България от външни посетители и влияния може да означава, че услугите и структурите в тази област разбираемо притежават недостатъчен опит в условията на отворено и динамично общество.

Ето някои от основните области, за които ЕКРН смята, че заслужават особено внимание:

- Проблемите на малцинствените групи, включително неясното положение на някои от тях, които желаят да проявят груповата си идентичност, както и особено онеправданото положение на ромското население.
- Относителното отсъствие на специални структури и на последователна политика по проблемите на малцинствените групи, дискриминацията и расизма.
- Новите тенденции в имиграцията, особено проблемите на нелегалната миграция и свързаните с нея престъпни действия.
- Необходимостта да се изгради във всички области на обществото по-позитивна нагласа на толерантност и разбиране към различните от нас.
- Нуждата да се изгради надеждна система за събиране и анализ на данните.
- Разпределението на отговорностите по изброените проблеми.

⁴

Събитията след 18 септември 1997 г. не са обхванати от следващия анализ и не са взети предвид в заключенията и препоръките.

I. Правни аспекти⁵

A. Международни правни инструменти

1. България е ратифицирала всички основни релевантни международни инструменти с изключение на Европейската социална харта, Рамковата конвенция за защита на националните малцинства, Европейската харта за регионалните и малцинствените езици и Европейското споразумение за участниците в делата на Европейската комисия и Европейския съд по правата на човека. Макар че се отчита, че в момента България може би намира ратификацията на тези инструменти и особено на Социалната харта за твърде скъпа, предвид настоящите ѝ икономически трудности, все пак се смята, че тя трябва да се извърши възможно най-скоро.

2. Що се отнася до проследяването на изпълнението на задълженията по ратифицираните инструменти, инициативите за консултации с неправителствени организации при изготвянето на някои от докладите по спазването им е положителна стъпка. Могат да бъдат обмислени по-нататъшни мерки, за да се осигури на всички групи на населението достъп до информацията за тези инструменти и за прилагането им в България.

B. Конституционни разпоредби

3. Релевантните членове на конституцията са член 6 (2), според който всички граждани са равни пред закона, и член 5 (2), според който "разпоредбите на Конституцията имат непосредствено действие", както и член 5 (4), който гласи, че международни договори, ратифицирани, обнародвани и влезли в сила за България, са част от вътрешното право на страната и имат предимство пред тези норми на вътрешното законодателство, които им противоречат. Член 36 (2) гласи, че "гражданите, за които българският език не е майчин, имат право наред със задължителното изучаване на българския език да изучават и ползват своя език", а член 54 (1) - че всеки има право да развива своята култура в съответствие с етническата си принадлежност. Член 11 (4) гласи, че не могат да се образуват политически партии на етническа, расова или верска основа, а член 44 (2) забранява съществуването на организации, чиято дейност е насочена срещу суверенитета, териториалната цялост и единството на нацията, към разпалване на расова, национална, етническа или религиозна вражда, към нарушаване на правата и свободите на гражданите.

4. Що се отнася до член 11 (4) на Конституцията, който забранява образуването на партии на етническа, расова или верска основа, трябва да се отбележи, че едно политическо движение - Движението за права и свободи, което е предимно организация на турското малцинство, съществува в България от 1990 г. Тази организация е представена в Парламента и в много общини. Законността ѝ е призната от Конституционния съд, който тълкува член 11 (4) на Конституцията като забрана само за политически партии, които посредством членския състав или целите си са ограничени до лица от конкретна етническа,

⁵ Пълен преглед на съществуващото в България законодателство в областта на борбата срещу расизма и нетолерантността има в публикацията CRI (95) 2 rev., изготвена за ЕКРП от Швейцарския институт по сравнително право (вж. библиографията).

расова или религиозна група. В светлината на това решение на Конституционния съд, ЕКРН си задава въпроса дали формулировката на член 11 (4) на Конституцията не е твърде рестриктивна.

5. Отправят се известни критики, че определени законови положения, гарантиращи правата, са много тесни и съдържат двусмислици и пропуски. Тези разпоредби може да не са преднамерено дискриминативни, но могат да имат такова действие - като възпрепятстват спазването на гражданските права и свободи на гражданите или не гарантират основните човешки права на лицата, които не са български граждани. Според член 26 (2) на Конституцията, чужденците, които пребивават в България, имат всички права и задължения, посочени в Конституцията, с изключение на правата и задълженията, за които Конституцията и законите изискват българско гражданство. Изглежда, че Конституцията определя някои човешки права като полагащи се само на гражданите: член 6 (2) гарантира равенство на гражданите пред закона, а Втора глава се отнася до основните права и задължения на гражданите, включително правото да се събират мирно и без оръжие (член 42 (1)), на свободно сдружаване (член 44 (1)) и на жалби, предложения и петиции до държавните органи (член 45).

Отбелязва се, че член 2 на Закона за чужденците предвижда, че негражданите имат правата и задълженията по българските закони и международните договори, по които България е страна, и че съгласно Член 5 (4) на Конституцията, тези инструменти имат непосредствено действие и предимство пред вътрешното законодателство. Все пак се смята, че може да се обмисли възможността за поправка на конституцията, така че тя изрично да гарантира равенство и другите човешки права на всички лица под българска юрисдикция, а не само на българските граждани. Макар че при определени обстоятелства може да се налагат някои разграничения, те трябва да се правят само ако са оправдани в едно демократично общество и изисквани от закона.

6. Що се отнася до свободата на вероизповеданието, тя е гарантирана от Чл. 13 и Чл. 37 на Конституцията. Чл. 13 (3) подчертава, че "традиционната религия в България е източноправославното вероизповедание". Основният закон, определящ границите на свободата на вероизповеданието, както и отношенията между църквата и държавата, е Законът за вероизповеданията от 1949 г. Някои религиозни групи критикуват законодателството, засягащо свободата на вероизповеданието, като прекалено рестриктивно.⁶ ЕКРН смята, че тези критики трябва да се проверят и да се проследи положението.

С. Наказателно право

7. Макар че в наказателното право са предвидени разпоредби против престъпленията срещу националното и расовото равенство (Чл. 162-163), поради пропуските в съдебната статистика е неясно в кои случаи се прилагат тези мерки и дали съществува съдебна практика по тях. Трябва да се изследва приложението на релевантните закони, за да е сигурно, че те наистина успешно наказват расовите престъпления, и да се вземат необходимите мерки за подобряване на приложението им.

⁶ "Религиозни малцинства в Албания, България и Румъния, човешки права без граници" (вж. библиографията)

8. Член 164 на Наказателния кодекс забранява "проповядването на омраза на религиозна основа чрез слово, печат, действие или по друг начин". Член 166 забранява политическите организации на религиозна основа и използването на религията за пропаганда против държавата. Освен това, във връзка със Закона за вероизповеданията и Закона за лицата и семейството, Чл. 166 може да доведе до известно ограничение на свободата на вероизповеданието. Според ЕКРП, този въпрос трябва да се провери и да се наблюдава внимателно.

9. Като се има предвид че България, както и много други страни, в момента е изправена пред вълна от незаконни мигранти, би било подходящо наред с другите мерки за справянето с това явление, да се вземат и законодателни. Отбелязва се, че вече е започнала подготовката по приемането на такава законова уредба и надеждата ни е, че тя ще влезе в сила бързо, имайки предвид, че проблемът не търпи отлагане.

- Прилагане на наказателното право

10. Тъй като понастоящем съдебната и правоприлагащата система имат малко опит по въпросите на расизма и нетолерантността, нашето мнение е, че трябва да се обърне внимание на първоначалното и допълнителното обучение на всички служители в правоприлагащата система. В страна, преживяваща такива дълбоки промени и трудности, където престъпността е висока, е двойно по-важно да се създаде правов ред и чувство на увереност в служителите, отговорни за прилагането му.

D. Гражданско и административно право

11. Понастоящем няма законова уредба относно недискриминацията в социалната област, като се изключи един член на Трудовия кодекс, по който още не е имало дела, и някои членове на Закона за пребиваване чуждестранните граждани. Има известни данни за религиозна дискриминация в областта на образованието и труда⁷, а малцинствените групи, особено ромското население, са подложени на дискриминация на трудовия пазар и в социалната област. Трябва да се обърне внимание на това да се създаде по-детайлно законодателство, обхващащо тези видове дискриминация. Освен това, трябва да се създадат системи за наблюдение на тези видове дискриминация, тъй като в момента в Българи има много малко информация за тях.

E. Специализирани органи

12. Комитетът за правата на човека, създадена по силата на Международният пакт за граждански и политически права, препоръчва през 1993 г. създаването на институция от типа на Омбудсмана в България. Нашето мнение е, че тази препоръка би трябвало да се изпълни. Освен това, може да се помисли за създаването на по-специализиран орган, който да се занимава с проблемите на расизма и нетолерантността. Макар че президентът има съветник по етническите въпроси и проблемите в чужбина, създаването на

⁷

"Ксенофобията в Европа", доклади на Международната Хелзинкская федерация и Държавния департамент на САЩ (вж. библиографията)

независима специализирана организация, например на Омбудсман против етническата дискриминация или на специализирана комисия би осигурило координиран и единен подход към борбата с расизма и дискриминацията, проследяването на ефективността на действащите мерки, общественото образование и т.н. Подобен орган може да следва модела на вече съществуващи в други страни структури.

II. Политически аспекти

F. Образование и обучение

13. Ключов фактор в борбата срещу расизма, нетолерантността и ксенофобията е възпитанието и образованието на децата - и в училище, и извън него. Затова е важно да се обърне внимание децата да се възпитават чрез различни средства в ценностите на човешките права, да разпознават дискриминацията и нетолерантността и преимуществата на отхвърлянето на тази нагласа. Човешките права са включени в учебната програма на гимназиите и висшите учебни заведения - трябва да се обърне внимание на това преподаването на права на човека да не бъде чисто теоретично, а да се илюстрира по подходящ начин опасността от расизма и нетолерантността.

14. Родители, учители и други ключови фигури като например социалните работници имат своята роля в оформянето на детската нагласа и бъдещо поведение. Ето защо за тези хора трябва да се организира специално обучение. Нещо повече, тъй като много проучвания показват, че преобладаващата част от престъпниците и расистите са били малтретирани като деца, трябва да се вземат мерки за изостряне на общественото съзнание за този факт и осигуряване на помощ за родителите, където е необходима.

- Обучение на служителите в правоприлагащата система

15. Има обезпокоителни данни за отношението на полицията към малцинствените групи, особено към ромската, и някои предположения за дискриминация и дори малтретиране. Във връзка с това ние предлагаме да се създаде независима комисия, овластена да провежда пълно и обективно проучване на предполагаемите случаи на малтретиране на роми или други малцинствени групи от полицията. По-добре би било комисията да работи на местно и регионално ниво, в тясно сътрудничество с представителите на заинтересованите малцинствени общности, и да бъде подчинена на централен орган от рода на гореспоменатия Омбудсман. Тя трябва също така да публикува пълен доклад за своите констатации, заключения и препоръки.

16. Всички служители в правоприлагащата система трябва да преминават специално обучение в областта на човешките права, засягащо по- и проблемите на расизма и нетолерантността, и да бъдат подробно запознати с релевантното национално законодателство и международните стандарти в областта на човешките права. В този смисъл се обръща внимание на изследването "Обучение на полицейските служители по въпросите на мигрантите и етническите взаимоотношения", изготвено от Ръководния комитет по миграцията на Съвета на Европа. Може да се настоява и за приемането на кодекс на поведение. Освен това, всяка проява на дискриминация от

служителите на правоприлагащата система трябва да се санкционира публично по подходящ начин.

17. В добавка към всичко изброено, трябва да се положат усилия за повишаване на увереността и уважението между служителите на правораздавателната система и местното население, например посредством сътрудничество с представители на малцинствените групи, назначаване на служители, говорещи езика на малцинствата или произтичащи от малцинствените групи, прибегване до посредници в случаи на конфликт и т.н.

- Изостряне на общественото съзнание

18. В момента в България, изглежда, има известна нетолерантност към малцинствените и други групи, различаващи се от мнозинството. Тази тенденция понякога се влошава от политици, които твърдят, че "чужд" значи опасен и коварен, и от медиите, които често подклаждат предразсъдъците и дискриминацията, като придават оттенък на сензационност на проблемите. Политиците, които имат водеща роля, защото определят общественото мнение и налагат тона на обществената дискусия, би трябвало да възприемат позитивна позиция що се отнася до малцинствените групи и другите "чуждестранни" влияния и да се откажат от изказвания, които биха могли да провокират негативни реакции сред малцинствените групи и негражданите на България. Медиите трябва да виждат ролята си на средство за изостряне на общественото съзнание за приноса на малцинствените групи към обществото и за правата и задълженията на всеки негов член.

Г. Заетост

19. Макар че правителството заявява, че на пазара на работната сила няма систематична дискриминация, вероятно е някои малцинствени групи, например ромската, да са поставени в неравностойно положение. Има данни за случаи на уволнения в държавния сектор поради религиозни убеждения.

Н. Статистика

20. При преброяването през 1992 г. лицата, намиращи се под българска юрисдикция са имали възможност да обявят етническата, религиозната и езиковата си принадлежност. Но някои групи са имали само възможност да регистрират етническата си принадлежност в категория "Други". Сравнително голям брой лица в тази категория се обявяват например за руснаци, македонци и т.н. ЕКРН съветва българските власти да упоменават изрично тези категории във въпросниците при бъдещи преброявания, за да се получи още по-точна картина на положението в България.

21. Една от областите, в които липсва достатъчна информация, е релевантната съдебна практика по отношение на расистките нападения, дискриминацията и т.н. Ние смятаме, че набирането на информация за съдебната практика може да се развие допълнително.

I. Медии

22. В резултат на неотдавнашното приемане на Закона за радиото и телевизията, в който е залегнал принципът за подкрепа на толерантността между гражданите (Чл. 4 (5)), се подготвят други нормативни документи в областта на средствата за масово осведомяване. Тези стъпки са похвални, но толерантността трябва да се насърчава не само между гражданите, но и между всички групи, живеещи в едно общество. Отбелязва се, че някои средства за масово осведомяване проявяват в материалите си негативно отношение към малцинствените групи и по този начин насърчават раздорите и недоверието. Надяваме се, че самата журналистическа професия посредством един Медиен съвет ще обсъди най-добрите начини за саморегулиране.

J. Други области

- Уязвими групи

23. Въведените след комунистическия режим мерки за подобряване на положението на турското малцинство и възстановяването на правата му допринесоха за смекчаване на напрежението, свързано с тази група, но определени политически партии и групи все още активно проповядват кампании, основаващи се на етническата дискриминация, и по-специално насочени срещу турското малцинство. Нещо повече, опитите на определени политически групи, дори и парламентарно представени, да попречат на български граждани да получат двойно гражданство, изглежда да са насочени срещу онези представители на турското малцинство, които са участвали в принудителната миграция в края на 80-те години. При това все още съществуват дискриминационни проблеми по отношение на достъпа до полицейската и военната служба⁸. Те трябва да бъдат преодоляни.

24. Що се отнася до особено неизгодното положение на ромското население, което, както в много други страни, е изключено от много от обществените структури и се сблъсква с широко разпространена дискриминация и предубеждения, често подклаждани от преувеличаването на проблемите в медиите, трябва да се изработи последователна политика за подобряване на условията на живот и общественото възприемане на тази група. Нашата надежда е, че ще имат практически резултати мерките, предвидени в програмата, която беше приета през януари 1997 г. за решаването на определени проблеми на ромското население в България. ЕКРН смята, че ситуацията изисква внимателно наблюдение и бързи действия, където е необходимо.

25. Като се има предвид, че сравнително голям брой лица са записани в категория "Други" в преброяването през 1992 г. (вж. т. 20), ние смятаме, че може да се помисли за начини на тези групи да бъде дадена възможност да проявяват груповата си идентичност.

⁸

"Новата ксенофобия в Европа" (вж. библиографията)

26. Създаването на Национален съвет по социалните и демографските въпроси и приемането на поредица мерки за справяне с някои от най-неотложните проблеми бяха предназначени да решат проблемите на групите в неравнопоставено положение. Но се отбелязва, че изискването представените организации да имат местни клонове в повече от една трета от общините в България може да възпрепятства участието на някои групи, особено на малцинствата, които са съсредоточени в определени области⁹.

27. Често местните инициативи за подобряване на взаимоотношенията в общността и създаване на климат на взаимно уважение и доверие са успешни. В тях се включват съответните органи на управление, професионални и доброволни организации и представители на общностите.

28. Особено тревожно явление в България, както и в някои други страни, е нарастващият поток на незаконни мигранти към и от България, особено посредством трафика на хора. Повечето такива мигранти са граждани на по-слабо развити страни и са особено уязвими от расизма, дискриминацията и сродните нарушения. Нелегалната миграция има ужасни последици и трябва да се положат съвместни усилия за наказване на нейните организатори и за защита на жертвите на нарушенията на човешките права. Тъй като все още малко се знае за размера и характера на трафика на хора, ние смятаме, че положението трябва да се следи отблизо, със сътрудничество на международно равнище. В това отношение се обръща внимание на Препоръка №211 на Парламентарната асамблея на Съвета на Европа за нелегалната миграция.

- Общностен живот

29. Укрепването на добрата воля и разбирането на местно, общностно ниво е от ключово значение за разрешаването на конфликтите и създаването на климат на добри междуобщностни взаимоотношения. Трябва да се подкрепят и насърчават местните инициативи на асоциациите, неправителствените организации, общностните групи и др., които имат за цел да укрепват добрите отношения и да предотвратяват конфликтите, преди те да са стигнали до необходимост от повече формално посредничество. Изтъква се, че в Съвета на Европа и други организации съществуват механизми за финансиране и подкрепа на подобни инициативи и се надяваме тези механизми да се запазят и развият в България и в другите страни със сходни икономически и обществени проблеми.

* * *

⁹

Доклади на Международната Хелзинкская федерация (вж. библиографията)

Общи данни, предоставени от националните власти

В интерес на еднородността, в тези карета на докладите си ЕКРН представя статистическите данни само от отговорите на правителствата на въпросниците на ЕКРН. Въпросникът беше изпратен на българското правителство на 13 юли 1994 г.

ЕКРН не поема отговорност за данните по-долу

800 052 лица от турски произход; 313 396 лица от ромски произход; 17 139 руснаци; 13 677 арменци; 5 144 каракачани; 4 515 татари; 3 461 еврейска общност; 1 864 украинци; 5 144 гагаузи; 573 черказци.

Източноправославни: 7 274 592; мюсюлмани 1 110 295; католици 53 074; протестанти 21 878; арменски грегорианци 9 672; израилтяни 2 580.

50 000 законно пребиваващи чужденци. Приблизително 15 000 - 20 000 незаконно пребиваващи чужденци.

* Население: 8 484 863 (31 декември 1992. Източник: изданието "Последни демографски явления в Европа" на Съвета на Европа.

Библиография

В тази библиография се изброяват главните печатни източници, използвани при изследването на положението в България. Тя не включва всички използвани източници на информация (медии, контакти в страната, национални неправителствени организации и др.)

1. CRI (94) rev. & Addendum: Situation in the member States of the Council of Europe concerning the issues under examination by the European Commission against Racism and Intolerance: Working paper submitted by the members of ECRI, Council of Europe document
2. Recent Demographic Developments in Europe, Council of Europe Press, 1994
3. Country Reports on Human Rights Practices for 1994, 1995 and 1996, US Department of State, 1995, 1996, 1997
4. "Political extremism and the threat to democracy in Europe", Institute of Jewish Affairs
5. Trends in International Migration: Annual Report 1993, OECD, 1994
6. Report concerning alleged human rights violations in Bulgaria, Amnesty International public document, 1994
7. CERD/C/197/Add.4: Report submitted by Bulgaria to the Committee on the Elimination of Racial Discrimination, United Nations public document
8. A/46/18: Report of the Committee on Elimination of Racial Discrimination to the 46th session of the UN General Assembly concerning Bulgaria, United Nations public document
10. Antisemitism World Report 1995, Institute of Jewish Affairs publication
11. Annual Report 1995 and 1996, International Helsinki Federation for Human Rights publication
12. CRI (95) 2 rev.: Legal measures to combat racism and intolerance in the member states of the Council of Europe, prepared by the Swiss Institute of Comparative Law of Lausanne (Council of Europe publication)
13. Reply to the ECRI questionnaire received from the Bulgaria Human Rights Committee
14. CDMG (95) 16 final: Recent developments in policies relating to migration and migrants, Council of Europe document
15. Annual Report of the Human Rights Project in Bulgaria for 1995
16. Quarterly progress report of the Human Rights Project in Bulgaria (July-October 1995)
17. "Foreigners in prison", Katarina Tomasevski, European institute for crime prevention and control, Helsinki, 1994
18. "Report on Media Ethics in Europe", Kaarle Nordenstreng, ed., University of Tampere, 1995

19. "Minorities in central and eastern Europe", Michel Foucher, Council of Europe Press, 1994
20. "Religious Minorities in Albania, Bulgaria and Romania, Human Rights without frontiers", N 2-3, 1996
21. "New Xenophobia in Europe", eds Baumgarti, B. and Favell, A., Kluwer Law International, 1995
22. "Minorities under Communism", Robert R King, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 1973
23. "Minorities in the Balkans", Report 1982, published 1989 by Minority Rights Group, London
24. CERD/C/299/Add.7: Report of Bulgaria to the CERD due in 1996
25. Report by the Bulgarian Helsinki Committee, August 1997
26. International Helsinki Federation for Human Rights Annual Report 1996

Следващото приложение не е част от анализа на ЕКРН и от предложенията за положението в България

Приложение

ЕКРН изтъква, че анализът в този доклад за България, както е посочено на стр. 1, е с дата 18 септември 1997 г. и по-късните събития не са взети под внимание.

Съгласно практиката за изготвяне на докладите на ЕКРН по страни, от българските власти бе назначен офицер за свръзка, който да обсъжда конфиденциално с ЕКРН проекто-доклада за България, и много от неговите забележки бяха взети под внимание от ЕКРН и включени в доклада.

След този диалог обаче националният офицер за свръзка на България поиска изрично като приложение към доклада на ЕКРН да бъдат включени следващите съображения на българските власти.

**БЕЛЕЖКИ, ПРЕДОСТАВЕНИ ОТ ПРАВИТЕЛСТВОТО
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ПО ДОКЛАДА НА ЕКРИ ЗА БЪЛГАРИЯ**

1. Съдържащото се във втори абзац на увода твърдение, че миналото, в което България е била "изолирана от хората и влиянията отвън, все още влияе на службите и структурите ѝ (които нямат почти никакъв опит на работа в условията на отворено и динамично общество)", е пресилено, макар и вярно в основата си. Провеждащата се в момента административна реформа е насочена към преодоляване на стереотипите на миналото чрез въвеждане на европейските стандарти на прозрачност в държавната администрация и навлизане в нея на нови хора. Цитираното по-горе изречение, ако изобщо остане в текста, следва да бъде редактирано по съответния начин.

2. По отношение на желанието на някои групи (споменато в първото тире в трети абзац на увода) "да изразяват груповата си идентичност", то се гарантира от чл. 6 (2) на българската Конституция, който не допуска "никакви ограничения на правата ... , основани на раса, народност, етническа принадлежност ... ". В допълнение към това чл. 36 (2) гласи, че "гражданите, за които българският език не е майчин, имат право наред със задължителното изучаване на българския език да изучават и ползват своя език". Чл. 37 гласи: "Свободата на съвестта, свободата на мисълта и на избора на вероизповедание и на религиозни или атеистични възгледи са ненакърними. Държавата съдействува за поддържане на търпимост и уважение между вярващите от различните вероизповедания, както и между вярващи и невярващи". При такива конституционни гаранции на индивидуалните права е неточно да се говори за "неясно положение" на споменатите по-горе групи. Ще бъде много по-конкретно и отговарящо на действителната ситуация, ако текстът на първото тире придобие следният вид:

" - проблемите, пред които се изправят малцинствените групи, и по-специално непривилегированото положение на ромското население".

Що се отнася до мнението, изразено във второто тире за "липсата на специализирани структури по проблемите на малцинствените групи", следва да бъде припомнено, че с Решение No 449 от 4 декември 1997 г. Министерският съвет създаде като междуведомствена структура Национален съвет по етническите и демографските въпроси. Както бе споменато в началото, България е страна по основните международни договори в областта на човешките права, включително Международната конвенция за премахване на всички форми на расова дискриминация и Международната харта за граждански и политически права, и периодически предоставя доклади за изпълнението на цитираните договори, които също са свързани с горния въпрос. В допълнение към това следва да се има предвид, че на 10 октомври 1997 г. България подписа Рамковата конвенция за защита на националните

малцинства. Твърдението за липса на стратегия по тези въпроси не е точно, тъй като спрямо една от най-големите етнически малцинствени групи в България - циганската - в началото на 1996 г. бе приета специализирана многофункционална програма на междуведомствено равнище.

3. Във връзка със споменатия в третото тире в трети абзац на увода проблем с нелегалната миграция, следва да се каже, че този проблем ще намери своето решение в рамките на подготовката на България за пълноправно членство в ЕС и на започналия процес на сближаване на законодателството, на затягане на граничния режим за граждани от рискови страни, на смяна на личните документи на българските граждани според европейските стандарти и т.н.

4. В пар. I.A.1. следва да се спомене, че Рамковата конвенция за защита на националните малцинства вече е подписана от България. Освен това е необходимо да се посочи, че се обсъжда възможността за присъединяване към Европейската социална харта (ревизирана) и Европейското споразумение относно лицата, участващи в процедурите пред Европейската комисия и Европейския съд по правата на човека.

5. В пар. I.A.2. следва да се посочи, че в началото на 90-те години със съдействието на Центъра на ООН по правата на човека в Женева бе издаден и широко разпространен сборник с преведени на български език основни международни договори в тази област. Европейската конвенция за защита на човешките права и основни свободи също е преведена на български език и е получила широко разпространение.

б. Що се отнася до загрижеността, изразена в пар. 4 от проектодоклада на ЕКРИ по отношение на чл. 11 (4) на българската Конституция, следва да се подчертае, че този член трябва да се разглежда в неразривна връзка с Решение No 4 от 21 април 1992 г. на Конституционния съд по делото за конституционността на Движението за права и свободи. По силата на това решение чл. 11 (4) трябва да се тълкува само през призмата на "конституционни(те) разпоредби, които гарантират упражняването на правото (на гражданите) на собствен културен живот, свободата на избор на вероизповедание, правото да се изучава и ползва своя език от лицата, за които българският език не е майчин. В това отношение Конституцията на Република България не се отклонява от общопризнатите принципи и норми на международното право, създадени да запазят и защитят етническата, религиозната, езиковата или културната идентичност на лицата, които по свой свободен избор желаят да съхранят такава идентичност. Конституцията е в съответствие и с международните договори, по които Република България е страна или е изразила воля да се присъедини". В тази връзка би следвало да се вземе предвид и друга разпоредба на Конституцията, чийто чл. 5 (4) гласи: "Международните договори, ратифицирани по

конституционен ред, обнародвани и влезли в сила за Република България, са част от вътрешното право на страната. Те имат предимство пред тези форми на вътрешното законодателство, които им противоречат". Подробна и задължителна интерпретация на този текст се съдържа в Решение No. 7 (92) на Конституционния съд.

7. Що се отнася до забележката в пар. 5, следва да се посочи, че според българската правна традиция под термина "гражданин" се разбира всеки човек, намиращ се под юрисдикцията на републиката. Във връзка с това, навсякъде, където в българското право се говори за "права на гражданина", се има предвид права на човека, намиращ се под българска юрисдикция, вкл. и лицата без гражданство. Според чл. 26 (2) на българската Конституция, "Чужденците, които пребивават в Република България, имат всички права и задължения по тази Конституция с изключение на правата и задълженията, за които Конституцията и законите изискват българско гражданство". Според чл. 3 (2) от Закона за пребиваване на чужденци в Република България, "Чужденец според този закон е всеки човек, който без да е български гражданин е гражданин на друга държава или няма никакво гражданство".

8. Препоръката в пар. 17 вече се прилага чрез подготовка на полицаи от цигански произход и разпределянето им в циганските квартали на българските градове.

9. В пар. 23 се съдържат три неоснователни твърдения, и по-конкретно, че:

- "някои политически партии и групи все още провеждат кампании, основани на етническа дискриминация срещу турското малцинство";

- "някои политически групи, дори и в парламента, се опитват да предотвратят даването на двойно гражданство на българските граждани". От началото на 90-те години двойното гражданство се толерира в България, дори с някои държави са отменени спогодбите за избягване на двойното гражданство, които бяха в сила преди 1990 г.;

- "Все още има дискриминация при отбиването на военната служба и назначаването в органите на полицията".

Тези твърдения не са подкрепени с факти и следва да бъдат извадени от текста.

10. Пар. 26 е неясен и следва да се изясни какво точно се има предвид.